

B R I E F ,
¹⁹

schreven van een Burger tot Londen ,

ZYNDE EEN

QUAKER

Van Religie ,

en sijn Vrund Mr. R. W....

Koopman tot Rotterdam.

Uy het Engels vertaalt .

Anno 1688.

B R I T

Geographie des Indien für Kinder

von Dr. C. F. W. M. Müller

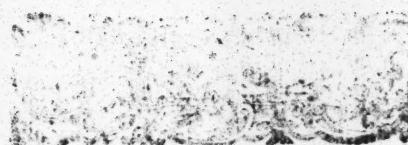
ERSTE AUSG

1830

Reprint of the First Edition

London: Printed for the Author

London: 1830.

Londen den ¹⁴₂₄ Februarij 1688.

B R O E D E R.

U E. vraegt my door dessels Brief van den ¹_{to} deser maendt raedt; om te mogen weten of gy u met alle veyligheyt in dit Koninckrijck soude kunnen retireren, om dat Iakobus van groot Brittannien vryheydt van Conscientie geeft; ick heb u Brief aen de Vergaderingh van onse Broeders gecommuniceert, waer inne den geest my ingegeven heeft u te seggen, dat sooy wel bent in de Provintie daer gy tegenwoordigh in woont, aldaer te verblyven, sonder over Zee te komen; 't is waer dat wy vryheydt hebben, en dat vele van ons in Ampten gestelt zyn, maer wie kan u de reden leggen waerom en tot wateynde sulx geschiedt, wie is de geen die het herte van den mensch kendt, gy weet dat men sijn vertrouwen niet als op Godt alleen stellen moet, en waerom wilt gy u dan op het woordt van een sterflijck mensch vertrouwen, dewelcke ons mogelijck als voor een planck sal verstreken om over een grote steylte te passeren, en als hy dat gedaen sal hebben, ons dan nogh daer inne van boven neder sal smyten; William Penn wil ons van een lange vrede verseeckeren, en dat wy nogh langen tijdt die vryheydt van Conscientie sullen genieten, maer wie sal my sijnent wegen versteekinge geven, want het herte van den mensch is arghlistelijck boos, en wie kan sigh daer op vertrouwen, de eeren en d' ydelheydt vande werelt zyn als een kancker die geduyrigh in eet, en die eyndelijck tot de beenen toe knaegt: gelooft gy dat naer dat hy met de windt van het Hof opgeblasen en vervuld is, nogh in staet kan zyn om sijne Broeders op te wecken? ick gelooft dat niet, maer ick geloof veel eer, en vele andere seggen het oock met myn, dat sijn principael oogmerck is om ons te persuaderen van addressen te presenteren, gelijck als wy gedaen hebben en nogh doen. Hy preeckt ons geduyrichlijck dat wy tot leden van het aenstaende Parlement kunnen verkoren wordē, mits dat wy beloven alles te sullen doen, dat Iakobus van groot Brittannien sal willen hebben, sonder af te waegten, wat dat de geest in ons vercken sal, en daerom is 't dat ick sulx niet kan onderteycken, en soo gy overkomt, sal men het u oock voorhouden, en van te willen arbeyden, om onse Broeders die in de Provintien van dit Koninckrijck zyn daer toe te brennen, dat sy het oock doen; Ick heb tegen Willian Penn geseyt dat myn moet

moet niet kan gedwongen wesen, en dat ick myn gevoolen niet soude kunnen verklaeren dan naer dat den geest my hekselgeopenbaert sal hebben. Ick weet niet wat dat ik van de tegenwoerdige saecken sal laeten weten, want soo ons de Iesuiten althans carelleren, dat is om dat sy ons van noden hebben. Voor desen hebben sy ons geagt gelijck als het uyevaegst der aerde, en hebben alsdoen geen swaricheydt gemaeckt om te verklaeren dat wy selfs geen Christenen en waesen, en tegenwoordigh noemmen sy ons haete VII: aden en haer Broders, en dat Iakobus van groot Brittanniën ons als sijn bestre onderdaenen agt, soo dat soo is, segg ick, wat rom heeft men dan onse Broders naer de Barbados, naer de Virginie, en anders gedeelen van niewe Engelandt verloeden gehad; en soo men bekendt dat men daer in ongelijk heeft gehad; waer van daen komst het dat men haer dan niet dort weder komen, ick heb dat oock tegen William Penn geseyt, die my geantwoort heeft dat het nootsaekelijck was dat sy daer waeren, om aldaer de Broders van die conseyen op te wecken, en daer om der rechtvaerdigen wille dat land behouden wierder. Sulx dat sooy sy er niet en waeren, men haer derwaerts sonde moeten senden; sulx heeft nochtans niet belet dat ick met seechter vrouw BETTY genoemt, die veel vermogen op het gennoot van den Iesuit PETERS heeft, gesprocken hab, deseelve heeft my belooft haer daer toe te sullen laeten gebrynycken, mits dat wy beloven een nieuwe addrelste te sullen presentireren onder het houden van het aenstaende Parlement, om de vernietiging van den Test en de P. male Wetten te houden.

Men sprecket hier verscheydentlyk van Willem van Oranjen en van Maria van Engelandt sijn vrouw, maer wy zijn verseecker, dat die ons vryheydt en ruste gevallen sullen, wat datter de Papisten oock van mogen seggen, sommige van onse Broders van Amsterdam gekomen, verseeckeren ons dat hy ganis goedertieren zijn, en dat sy niet hebben willen dat men yemant wegens de religie onderdrückt, gelijck als haer Vriendt Gaspar Fagel herwaerts geschreven heeft. Maer Penn verseeckerde ons, dat het een gesupposeerde Brief is, en tot teeken van dien, soo sal men een Iakobus van groot Brittaniën in 't korte alle de Engelse en Schotse troupes toesenden die aldaer zijn, sooy de geest het n getuygt soo gaet hem eens sprecken, en gy sulx dan uyt sijn monde verlaen of dien Brief een waere of een gesupposeerde is, soo als sommige alhier debiteren willen.

Ick begin my sooy veel niet meer op het woordt van Penn te vertrouwen, hy heeft de maxime van de Iesuiten aengenomen, en sijn woordt is niet meer ja, ja, en neen, neen, maer gelyk verdielinge en werchische redenkavelinge,

(5)

gly my gedrongen heest om aan onse Broeders een geschrift tot de verheuging van de Teit te doen te ycken , soo heb ik hem gevraegt dat wanneer my de Mijgode op de straat quamen te bejegener , of men dan gelijk in Vrankich daer voor knicken soude moeten , hy heeft tegens myn van neen geseyt , maer dat men het soude moeten ontwijken , om daer over geen ergernisse te veroorzaeken , ick heb hem weder gereplieert als sulx dan in eenigen naeuwen boek of straat gebeurde daer geen open winckels waeren , en daer men gheen verbergen konde , gelyck als sulx voorvallen kan , als dan seyde hy ieghs my soude men moeten toelaeten , dat yemant van 'tgevolgh vande Priesters den hoedt van 't hoofd quam te neemen , gelyck als men sulx op het Holtoet , en dat men daer naer ons die weder soude opsetten , en dat op datagen wanordre wt soude ontstaen , dat Iacobus van groot Brittannien daer goede ordre in soude stellen , maer ick heb hem geantwoort dat om hem die moerte t'ontneemen , het beter soude zijn den Test &c. te behouden , en dat boudt wy alle die inconvenienen niet onderworpen zyn . Godt wil in den reilen in waerheyde aengebeden zyn , en om dat de Petale Wetten ten ontkompligt weghgenomen zyn , soo behoorden wy te vreden te zijn ; daer zyn alther luyden die van huys tot huys gaen om geschriften te doen te ycken , mer om dat deselvē nogh by myn niet gekomen zyn , soz en weet ick niet wat sy hebben wisten , en kan sulx a oock niet leggen , elck doet sijn best om ons op haer zijde te hebben , wy hebben aen Iacobus van groot Brittannien enige obligatien , om dat hy den eersten is geweest die ons van een grooren lustonheit , en ons vryheydt gegeven heeft , ick kan u niet seggen of deselvē logen tijde duyren sal , soo het blijft goduyren soz moeten wy wenschen dat sijn Rijk lange jaeren mag bestaan , maer gelyck ick u geseyt habbe alles is de veranderinge onderworpen , de alderverseeckerste Koninkrijcken vallen dikwils in eenen slag . En daerom raeede ick u geduld te hebben daer gy bent , etonalle de Broeders te vermaenen van 't selfde te doen ; want DEN FSCH heeft een openbaeringe gehad , en den geest heeft hem verleectert , dat in de aanschende maendt van October , in dit Koninkrijck een groote verandering sal voeyallen , en dat de volgende maendt Willem van Oranjen over Zee sal komen , als die tijdt naderen sal , fallen wy aen hem twes van onse Broeders assenden , om hem een geluckige overkomst toe te wenschen : bewaerd defen Brief als een pandt om hem die te doen sien als hy schep sal gaen , op dat wy sijnen geneygden wille t'onswaerts souden kunnen verkrygen , gelyck voemaelcs Faddus die van Alexander verkreeg wanneer hy by Jerusalēm naderde van gelycken dock voor ogē Broeders die in nieuw Engelandtzijn , op

dat het haer gecoorloft magh zijn om in vrede weder te keeren ; ick heb herte bekendt gemaect , dat wy tot haer verlossinge arbeyden , ick heb niemande eerl loo als gy geloven moogt van den Nuntius van *Benedictus ADE-SCHALCI* , die men oock *INNOCENT* noemt , te spreecken , ten eynde hy aen sijn Meester mogte schryven om Broeder *Molinos* in vryheydt te stellen , hy heelt my geseydt dat hy dat niet en konde doen , om dat hy sig niet kunde stellen tegen 't geen dat sy Inquisitie noemen . Sco hy niet was vast gehouden geweest , soo was hy een groot ligt geweest dat in alle de gewesten van Italien en Vranckrijck opgingh , maer d'Aerde steldt sijn ordinaerlyk tegens die Sonnen , en doet deselve eclypseren . Twee van onse Broeders die gelijck als ick u bekent gemaect hebbe tot Romen geweest waeren om den selven te spreecken , zijn in vrede weder gekomen , sonder dat sy iets hebben konnen vorderen , wy zyn alhier gerust , verwagiende d'uytkomste van die groote saecke .

P. S. Soo als ick myn Brief eyndigde komt William Penn my spreecken , om my te seggen dat Jakobus van groot Brittannien van sentiment verandert is , en wil sijn troupen die in de Vereenigde Nederlanden zyn , niet overgebragt hebben , maer dat hy aen den Aertsbisshop van Kantelbergh geschreven hadt , om aen alle de Suffraganen in dit Koninckrijck te schryven , dat hy inde aenstaende maendt May een Parlement wil vergaderen , en dat hy haer ten dien eynde gelaste om haere toehoorders te vermaenen , om geen andere leden te nomineren , dan die alle 't geene doen sullen dat haer opgeleyt sal worden als sy alhier sullen wesen , en dat hy over sulx niet en twyfelt of hy sal de middelen vinden om gelt te bekomen , om den oorlogh misschien tegen de Staeten aen te vangen , en door dien ick wete dat gy commercie in Turkyen hebt , soo geve ick u daer van kennisse , om u koopmanschappen by tijds te doen assureren , eer dat het onweder op kome , want gy moet niet twyfelen dat Willem van Furstenbergh door Vranckrijck Coadjutor van Keulen om niet gemaect is . en soo raedt ick u van u selven eenigen tijdt gerust te houden , en het aen de Broeders t' Amsterdam oock te willen doen weten , men heeft hier in de voorledene dagen een gerugt doen lopen ,
datter

Amer van Calis op Portsmout een goet geraet Soldaten overge-
 thept was, en dat die desen Somer met de Engelsche in Hon-
 chead souden campeeren, maer ick verneem daer van noch
 seeckers om haer overkomste te kunnen geloven, behalven
 dat de antipathie tuslichen die twee Natien my doet gelovendat
 sulx niet geschieden sal, ten minsten 't selve soude een groot mis-
 voegen onder het Volck veroorsaeken; by aldien men de Proclama-
 tie afcondigt om alle Engelse, Schotten en Iren, die buyten het
 Rijck zyn, te doen wederkeeren, dat sal oock een hoop malcon-
 tenten maecken; want men gelooft dat veele persoonen die op
 den ander geemployeert zyn, haere ampten niet sullen verlaeten
 om alhier een aelmoes te komen eyfchen, gelijck gebeurden
 wanneer onse troupen uyt Vranckrijck te rugge geroepen waeren,
 welck verscheyde Officiers nootsaeckte om op de groote wegen
 de koetsen te gaen besoeken, waer vander twintigh op eenen
 dagh geexecuteert wierden; ick hoop dat de Koopluyden geexi-
 cuert sullen zyn van te moeten wederkeeren, en dat die haer
 koopmanschap daer sy zyn dryven sullen kunnen, andersints
 soude 't selve een groote inbreuck in de commercie verwecken,
 selve kan oock niet zyn. Maria van Modena sal haer kraem tot
 Windsor gaen houden, om buyten de beslommeringh vande we-
 ldt te zyn, en het gevallen van het landt is oock veel beter als
 vande Stadt, daer is niet anders als haer Hof dat haer sal volgen,
 en buyten twyfel den Pater Peters mede, den welcke van een
 groote nut aen 't Hof is, gelijck al de werelt bespeurt. Maer men
 verseeckert dat voor haer vertreck den eersten steen aen drie vrou-
 we conventen Augustinen, Carmeliten en Recolletten, sal geleyt
 worden, en dat sulx sal geschieden door Jakobus van groot Brit-
 tanniën, Maria van Modena en den Nuntius van Inocent, al-
 die huysen sullen dese stadt seer vercie ren, maer sommige gelo-
 ven dat haer Rijck seer kort sal zyn, en dat sy wel blyde sullen
 wezen om weder dien wegh te kunnen kiesen daer door sy geko-
 men

men zyn; de tijdt sal ons doen sien, welke partie dat sijn ree
keningh qualijek gemaectt heeft. Sendt my door het eerste sch
de boecken die ick versogt heb, maer gy moet die den de Meest
van 't schip wel recommanderen, want men heeft die hoogh te
boden.

Iek ben &c.

E Y N D E.

